

**Impact
Factor
2.147**

ISSN 2349-638x

Reviewed International Journal

**AAYUSHI
INTERNATIONAL
INTERDISCIPLINARY
RESEARCH JOURNAL
(AIIRJ)**

Monthly Publish Journal

VOL-III

**ISSUE-
III**

Mar.

2016

Address

- Vikram Nagar, Boudhi Chouk, Latur.
- Tq. Latur, Dis. Latur 413512
- (+91) 9922455749, (+91) 9158387437

Email

•aiirjpramod@gmail.com

Website

•www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

**“अंबड तालुक्यातील ब्रिटिश कॉन्सिल अंतर्गत माध्यमिक स्तरावरील इंग्रजी विषयाच्या शिक्षकांना दिल्या
जाणाऱ्या प्रशिक्षणाच्या सद्यः स्थितीचा अभ्यास”**

संशोधक

डॉ.दादाराव रामजी चव्हाण

प्राचार्य ओमशांती अध्यापक महाविद्यालय

अंबड जि.जालना 431204

प्रास्तविक :

कोठारी आयोगाने (1964 - 66) शिक्षणात त्रिभाषा सुत्रीचा अवलंब करण्यात यावा अशी शिफारस केली आहे. त्या अनुषंगाने राष्ट्रीय भाषा हिंदी, प्रादेशिक भाषा व आंतरराष्ट्रीय भाषा इंग्रजीचा शालेय अभ्यासक्रमात समावेश करण्यात आला आहे.

इंग्रजी विषयाच्या दर्जेदार अध्यापनसाठी सातत्याने नवनवीन उपक्रम शिक्षण विभागामार्फत राबविले जातात. त्याचाच एक भाग म्हणून महाराष्ट्रातील सहा जिल्ह्यामध्ये राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान, महाराष्ट्र राज्य सरकार व ब्रिटिश कॉन्सिल यांच्या संयुक्त विद्यमाने जून - जुलै 2013 पासून माध्यमिक स्तरावरील इयत्ता नववी व इयत्ता दहावीच्या विद्यार्थ्यांना दर्जेदार इंग्रजीचे अध्ययन करता यावे, इंग्रजी भाषेचे अद्युयावत ज्ञान प्राप्त व्हावे यासाठी त्यांना अध्यापन करणाऱ्या शिक्षकांना प्रशिक्षित करण्यासाठी सदरील प्रशिक्षण देण्यात येत आहे.

या प्रशिक्षणामुळे प्रशिक्षणाच्या तिसऱ्या टप्प्यात शिक्षकांना किती लाभ झाला हे पाहण्याकरिता सदरील संशोधन करण्यात येत आहे.

संशोधनाची गरज :

इंग्रजी विषय मुळात बऱ्याच विद्यार्थ्यांना समजायला कठीण वाटतो असे आपण ऐकतो या विषयामध्ये इयत्ता दहावीत सुधा अनुत्तीर्णतेचे प्रमाण जास्त दिसून येते म्हणून ब्रिटिश कॉन्सिलद्वारे इंग्रजी विषयाचे अध्यापन दिले जाणारे प्रशिक्षण किती फायदेशीर ठरत आहे हे पाहणे गरजेचे वाटते. विद्यार्थ्यांच्या गुणात्मक वाढीसाठी, तसेच विद्यार्थ्यांची इंग्रजी विषयातील आकलन क्षमता वाढीसाठी सदरील प्रशिक्षण शिक्षकांना किती उपयुक्त आहे हे पडताळण्यासाठी सदरील संशोधन करणे गरजेचे आहे.

संशोधनाचे महत्व :

राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान, महाराष्ट्र राज्य सरकार व ब्रिटिश कॉन्सिल यांच्याद्वारे माध्यमिक स्तरावरील इंग्रजी विषयाच्या शिक्षकांना दिल्या जाणाऱ्या प्रशिक्षणामुळे शिक्षकांच्याज्ञानामध्ये, विद्यार्थ्यांच्या गुणात्मक वाढीसाठी शिक्षकांच्या अध्यापनाचा दर्जा सुधारण्यासाठी काय फायदा होतो हे पाहणे महत्वाचे आहे.

संशोधनाचे उद्दिष्ट्ये :

1. राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान, महाराष्ट्र राज्य सरकार व ब्रिटिश कॉन्सिल यांच्या संयुक्त विद्यमाने दिल्या जाणाऱ्या प्रशिक्षणाच्या सद्यः स्थितीचा अभ्यास करणे.
2. सदरील प्रशिक्षणाचा शिक्षकाच्या अध्यापनासाठी काय फायदा होतो याचा शोध घेणे.

3. विद्यार्थ्याच्या गुणात्मक वाढीसाठी सदरील प्रशिक्षणाचा कसा लाभ होतो हे जाणून घेणे.

संशोधनाची गृहितके :

1. सदरील प्रशिक्षणाचा शिक्षकाला अध्यापनासाठी फायदा होतो.
2. सदरील प्रशिक्षण विद्यार्थ्याच्या गुणात्मक वाढीसाठी उपयुक्त आहे.

संशोधनाची व्याप्ती :

सदरील संशोधन हे अंबड तालुक्यातील माध्यमिक स्तरावरील इंग्रजी विषयाच्या शिक्षकांना ब्रिटिश कॉन्सिल द्वारे दिल्या जाणाऱ्या प्रशिक्षणापुरतेच व्यापक आहे. f

संशोधनाची मर्यादा :

सदरील संशोधन हे केवळ अंबड तालुक्यातील शिक्षकांना ब्रिटिश कॉन्सिल द्वारे तिसऱ्या टप्प्यातील दिल्या जाणाऱ्या इंग्रजी विषयाच्या प्रशिक्षणापुरतेच मर्यादित आहे.

संशोधनाची कार्यपद्धती : सदरील संशोधनासाठी सर्वेक्षण या संशोधन पद्धतीचा अवलंब करण्यात आला आहे.

न्यादर्श : गाष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियानांतर्गत ब्रिटिश कॉन्सिल द्वारे अंबड तालुक्यातील माध्यमिक स्तरावर इंग्रजी विषयाचे अध्यापन करणाऱ्या तिसऱ्या टप्प्यातील 40 प्रशिक्षणार्थी न्यादर्श म्हणून निवडण्यात आले.

संशोधनाची साधने: सदरील संशोधनासाठी प्रश्नावली या साधनाचा वापर करून माहिती संकलित करण्यात आली आहे.

संशोधनाचे निष्कर्ष :

1. राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान, महाराष्ट्र राज्य सरकार व ब्रिटिश कॉन्सिल यांच्या संयुक्त विद्यमाने माध्यमिक स्तरावरील इंग्रजी विषयाच्या शिक्षकांना दिले जाणारे प्रशिक्षण 100% प्रशिक्षणार्थीना उपयुक्त वाटते.
2. सदरील प्रशिक्षणांत गट चर्चा, बैंक टू बोर्ड, मिंगल ॲक्टिविटी इ.ॲक्टिविटी इ. ॲक्टिविटी प्रामुख्याने करून घेण्यात येतात असे दिसून आले.
3. वरील पैकी 32.5% प्रशिक्षणार्थ्यांना गटचर्चा ही अधिक परिणामकारक असल्याचे आढळून आले तर 27.5% प्रशिक्षणार्थीनी प्रशिक्षणातील ॲक्टिविटीचा उपयोग परिणामकारक आहे असे नमूद केल्याचे आढळून आले. तसेच उर्वरित 72.5% प्रशिक्षणार्थ्यांनी प्रशिक्षणावरील Activities चा उपयोग अध्यापन सोपे करण्यासाठी होतो असे मत मांडलेले आढळून आले.
4. 20% प्रशिक्षणार्थ्यांच्या मते विद्यार्थ्याच्या गुणात्मक वाढीसाठी प्रशिक्षणातील Activities उपयुक्त आहेत असे आढळून आले तर उर्वरित 80% प्रशिक्षणार्थीनी प्रशिक्षणातील Activities अध्ययनात रूची वाढविण्यासाठी उपयुक्त आहेत असे मत मांडलेले दिसून आले.
5. 100% प्रशिक्षणार्थीनी सदरील प्रशिक्षण उपयुक्त आहे असे मत मांडले.

6. सदरील प्रशिक्षणाचा अध्ययन - अध्यापनात फायदा होतो असे मत 100% प्रशिक्षणार्थ्यांनी नमूद केल्याचे आढळून आले.
7. प्रशिक्षण घेतांना अडचणी येत नाहीत असे मत 67.2% प्रशिक्षणार्थ्यांनी मांडले तर वेळे अभावी प्रशिक्षणातील Activities पूर्ण होत नाहीत असे मत 32.5% प्रशिक्षणार्थ्यांनी नमूद केल्याचे आढळून आले.
8. 100% प्रशिक्षणार्थ्यांनी सदरील प्रशिक्षण तज्ज्ञ व्यक्तीकडून दिले जाते असे मत मांडले.
9. 95% प्रशिक्षणार्थ्यांनी सदरील प्रशिक्षण दर्जदार असल्याचे मत नमूद केले तर 5% प्रशिक्षणार्थ्यांनी नवनवीन तंत्रज्ञानाचा उपयोग करावा असे प्रदर्शीत केले असल्याचे आढळून आले आहे.

शिफारशी :

1. इंग्रजी विषयाच्या शिक्षकांसाठी असे प्रशिक्षण वारंवार होणे आवश्यक आहे.
2. प्रशिक्षणात नवनवीन तंत्राचा, साधनांचा वापर करण्यात यावा.
3. प्रशिक्षण देण्यासाठी प्रशिक्षणस्थळी किमान दोन जज्जांची निवड करण्यात यावी.
4. प्रशिक्षणातील सर्व कृती वेळेत पूर्ण होण्यासाठी नियोजन करावे.
5. इंग्रजी विषयाच्या गुणात्मक वाढीसाठी या पद्धतीचे प्रशिक्षण प्राथमिक स्तरावरील शिक्षकांसाठीही आयोजित करण्यात यावे.

